

Лукіянчук А.А.

Міжрегіональна академія управління персоналом

НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Визначено, що в державному регулюванні відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору властивість емерджентності його ресурсного потенціалу активно проявляється і в процесах його відтворення, і під час його активного ефективного використання в процесі виробництва сільгосппродукції, коли підсистеми системи ресурсного потенціалу об'єднуються в єдиний організаційно-економічний механізм. Запропонована послідовність дій організаційно-економічного механізму відтворення ресурсного потенціалу також повинна мати циклічну організацію, але прагнути при цьому до постійного розвитку. Це стає можливим завдяки процесам розширеного відтворення, що також диктується необхідністю розвитку всього агропромислового комплексу в умовах жорсткої конкурентної боротьби на агропродовольчих ринках і соціально-економічної глобалізації. Обґрунтовано виокремлення інформаційно-аналітичного блоку в механізмі державного регулювання відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору, є побудова складного композиційного ситуативного профілю території, який буде об'єднувати в собі класифікаційні ранги локалітетів за рівнем наявного стану ресурсного потенціалу та прогнозу оцінку його динаміки, що дасть змогу врахувати статико-трансформаційні траєкторії аграрної сфери країни в контексті її ресурсної забезпеченості. Запропоновано з метою виявлення територіальних особливостей стану і тенденцій розвитку державного регулювання відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору; вважаємо за необхідне використовувати економіко-статистичний аналіз, економіко-математичне та імітаційне моделювання, а також прогностичний аналіз. Також неодмінною умовою є дослідження динамічних характеристик державного регулювання відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору, включно з використанням методів прогнозування та комп'ютерного експерименту.

Ключові слова: державна підтримка, розвиток ресурсного потенціалу, аграрний сектор, емерджентність, ресурсний потенціал, виробництво сільгосппродукції, організаційно-економічний механізм, агропромисловий комплекс.

Постановка проблеми. У державному регулюванні відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору властивість емерджентності його ресурсного потенціалу активно проявляється і в процесах його відтворення, і під час його активного ефективного використання в процесі виробництва сільгосппродукції, коли підсистеми системи ресурсного потенціалу об'єднуються в єдиний організаційно-економічний механізм.

Життєвий цикл державного регулювання відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору містить такі етапи, які враховують його специфіку: створення, функціонування і розвиток, руйнування і / або відтворення. Оскільки ресурсний потенціал аграрного сектору як основний компонент містить природний складник, то на етапі відтворення слід керуватися такими принципами:

– орієнтація на природні умови господарювання;

- соціальна відповідальність і значущість;
- функціональна визначеність;
- вдосконалення структури і процесів;
- облік факторів зовнішнього середовища;
- ефективність функціонування;
- постійний аналіз стану і тенденцій розвитку для забезпечення превентивного характеру управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні і практичні питання розвитку аграрного сектору в ринкових умовах господарювання розглянуто у працях вітчизняних науковців: Дж. Скотт, Р. Макконелл, Н. Конратсьєв, О. Чаянов та інші. Цю ж тематику успішно розвивають і українські вчені-аграрники: В. Андрійчук, О. Бородін, В. Збарський, О. Павлов, І. Прокіп, І. Свиноус, М. Малік, А. Мазур, О. Макаренко, Л. Мельник, І. Охріменко, О. Шпикуляк та інші. Їх праці є ґрунтовними і сприяють формуванню теоретико-мето-

дологічних засад обґрунтування доцільності державного регулювання розвитку аграрного сектору. Це питання є настільки обширним і складним, що потребує подальших наукових пошуків.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз напрямів використання державної підтримки розвитку ресурсного потенціалу аграрного сектору і обґрунтування шляхів удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідна науково обґрунтована структурна визначеність державного регулювання відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору – склад і просторове розміщення елементів, характер зв'язку між ними, рухливість елементів, їх резервованість і взаємозамінність. Важлива відповідність структури її функціональним призначенням з обов'язковим урахуванням просторових і часових характеристик як у контексті сільськогосподарського виробничого циклу, так і для більш тривалих часових проміжків. При цьому обов'язково слід враховувати в динаміці цілісність і внутрішню єдність системи. Наприклад, розміри і характеристики земельних угідь, у чому

визначають і інші необхідні ресурсні характеристики аграрного сектору. Причому структурні показники повинні своєчасно актуалізуватися відповідно до умов, що змінюються господарською діяльністю, що може бути здійснено шляхом моніторингу відповідних процесів і факторів, що їх утворюють [1]. Саме такий підхід до відтворення є необхідною умовою ефективного державного регулювання відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору.

Варто зазначити, що державне регулювання відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору має органічно йому властивий циклічний характер відтворення, значною мірою зумовлений природними факторами (рис. 1).

Однак незалежно від характеру відтворення його процеси повинні бути зумовлені комплексом таких дій:

– оцінка стану системи – визначаються кількісні і структурні невідповідності цільовим характеристикам, виявляються їх причини, визначаються напрями відтворювальної діяльності з урахуванням усунення виявленої асиметрії;

Рис. 1. Основні напрями використання державної підтримки розвитку ресурсного потенціалу аграрного сектору

- розроблення плану відтворення ресурсного потенціалу;
- розроблення заходів щодо забезпечення і управління відтворювальними процесами;
- забезпечення контролю відтворювальної діяльності;
- оцінка результатів відтворювальної діяльності [2, с. 86].

При цьому важливою методичною і практичною обставиною є розбіжність темпів процесів відтворення різних компонентів ресурсного потенціалу аграрного сектору економіки. І щоб ці розбіжності не призводили до неприпустимих системних протиріч і проблем, необхідний їх ефективний облік із використанням прогностичних методів під час проведення системного аналізу стану і тенденцій розвитку досліджуваного ресурсного потенціалу.

Тут також необхідно вказати на прояви принципу Ле Шательє, згідно з яким у разі зовнішнього впливу на систему, який порушує її рівновагу, виникають реактивні процеси, які протидіють цьому обуренню, що нейтралізують його [3, с. 39]. Цей принцип пов'язаний із механізмом сталості системи. Він дуже важливий, враховуючи роль аграрного сектору для соціуму з погляду як його життєзабезпечення і продовольчої безпеки, так і забезпечення необхідного рівня конкурентоспроможності вітчизняної аграрної економіки в умовах глобалізації, підвищення ролі агропродовольчих ринків.

Отже, процес державного регулювання відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору визначається рядом системних аспектів, об'єднаних у послідовні стадії і які безпосередньо впливають на його комплексний розвиток, а також функціонування аграрної галузі загалом.

Наведені умови підвищують значимість використання аналітичних і прогностичних методів під час проведення системного аналізу стану і тенденцій розвитку досліджуваного ресурсного потенціалу, що вказує на необхідність науково обгрунтованої модифікації механізму управління [4, с. 23]. В її основі – виділення аналітико-прогностичних процедур і їх об'єднання в самостійний інформаційно-забезпечувальний блок, який використовує як комплекс розрахунково-аналітичних методів, так і інструменти прогностичного аналізу (рис. 2).

Запропоновано виокремлення інформаційно-аналітичного блоку в механізмі державного регулювання відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору, є побудова складного композиційного ситуативного профілю території, який буде об'єднувати в собі класифікаційні ранги локалітетів за рівнем наявного стану ресурсного потенціалу та прогностичну оцінку його динаміки, що дасть змогу врахувати статико-трансформаційні траєкторії аграрної сфери країни в контексті її ресурсної забезпеченості.

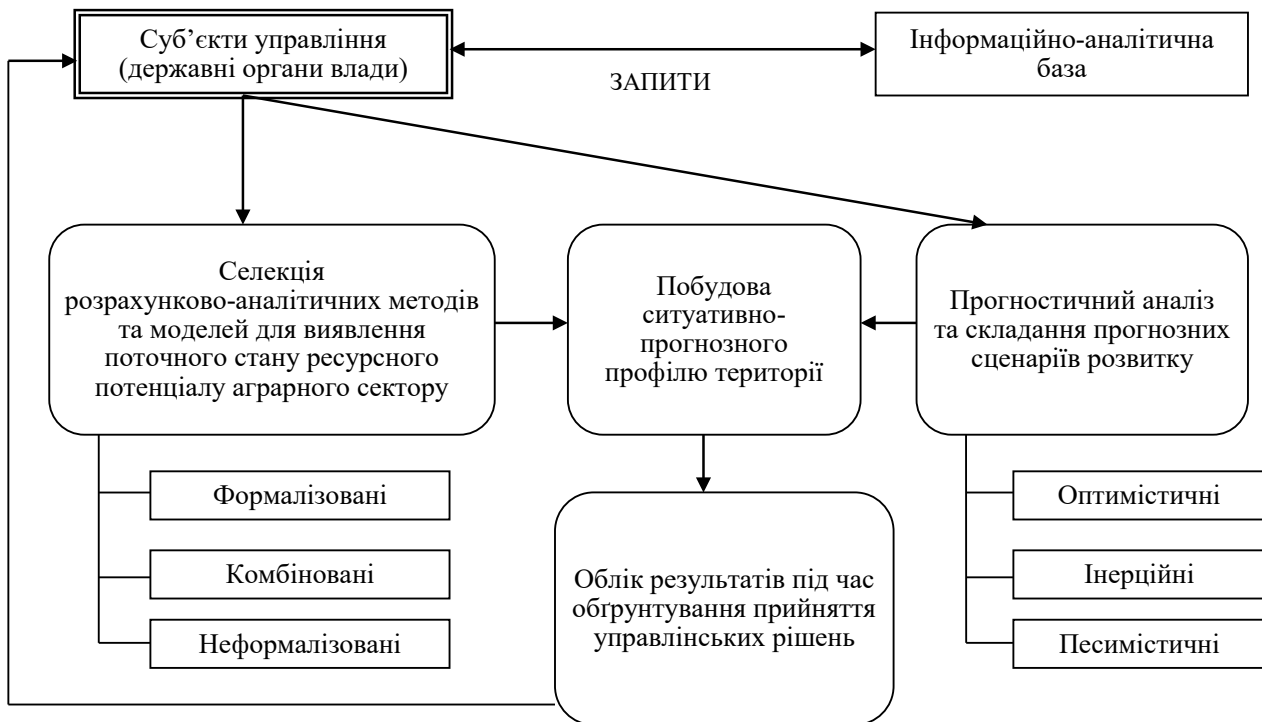

Рис. 2. Інформаційно-аналітичний блок у механізмі державного регулювання відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору

Подібного роду модифікація дасть змогу забезпечити упереджувальний характер прийнятих управлінських рішень зі стратегічного державного управління відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору, орієнтованого на його нарощення.

Проведені теоретичні дослідження показали об'єктивну необхідність розроблення методики системного дослідження функціонування і розвитку державного регулювання відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору [5, с. 6].

Методологічною основою аналізу та оцінки державного регулювання відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору виступає системний підхід. Це пов'язано, перш за все, з тим, що ми розглядаємо ресурсний потенціал як систему, що володіє певними властивостями. Важливою обставиною у зв'язку з цим є дослідження не лише її кількісних характеристик, але й структурних параметрів.

Використання зазначених методів дослідження в роботі, на нашу думку, дасть змогу об'єктивно оцінити наявну обстановку, прогнозувати подальші тенденції розвитку державного регулювання регіональним відтворенням ресурсного потенціалу аграрного сектору, а також розробляти адекватні управлінські дії.

Якість результатів інформаційно-аналітичного дослідження більшою мірою визначається його вихідними умовами (інформаційними, інтелектуальними та апаратно-програмними ресурсами) функціонуючої системи управління. Економіко-математичні моделі досить універсальні і дають об'єктивне уявлення про модельовані об'єкти і процеси. Сьогодні більшість виробників сільгосптоварів регіону здійснюють свою діяльність, спираючись швидше на свою інтуїцію, ніж на використання інформаційно-аналітичних методів [6, с. 55].

Однак, незважаючи на гостроту зазначеної проблеми, нині немає ні достатньою мірою розробленого відповідного методичного інструментарію, ні жодної системи показників, що враховує рівень розгляду і ступінь розвитку ресурсного потенціалу, ні загальноприйнятого методологічного підходу до його оцінки. У кожному конкретному випадку вибір їх залежить від цілей і завдань дослідження, а також від рівня, на якому виробляються аналіз і оцінка підходу до розуміння сутності та змісту формування, розвитку державного регулювання відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору, а також від наявності та доступності відповідної статистичної інформації. На жаль, сьогодні органами державної статистики ведеться досить регулярний і інформативний моніторинг аграрної сфери, на підставі результатів якого можна було б отримувати

адекватну оцінку як ресурсного потенціалу аграрного сектору країни, так і окремих її територіально-господарських утворень, а також і окремих сільсько-господарських підприємств. Наприклад, на нашу думку, оцінка ресурсного потенціалу на сучасному етапі розвитку аграрних відносин повинна бути проведена також з урахуванням екологічного фактора. Однак показники, які його характеризують, освячуються досить повно і, відповідно, обмежують можливості аналізу і його об'єктивність [7, с. 121].

Висновки. Зважаючи на сказане, можна зробити висновок про те, що практично всі використовувані інформаційно-аналітичні методики, з одного боку, не забезпечені необхідним інформаційним ресурсом, тобто актуальними, досить повними і зіставні даними, а з іншого боку, відсутні затребуваність і необхідні інтелектуальні ресурси аналізу і оцінки ресурсного потенціалу аграрного сектору з урахуванням різних регіональних рівнів і особливостей.

Наявні методики оцінки ресурсного потенціалу досить розвинені і можуть бути зведені лише до двох основних підходів: використання сукупності приватних критеріїв з експертною оцінкою отриманих результатів; побудова інтегрального показника на базі згортки комплексу приватних критеріїв.

Обидва ці підходи ґрунтуються на прагненні дослідників до розгляду різних аспектів ресурсного потенціалу території. До їх недоліків слід віднести, з одного боку, високу частку суб'єктивізму, а з іншого – втрату змістовного складника під час побудови інтегрального показника.

На нашу думку, істотно знизити негативні інформаційно-аналітичні наслідки зазначених підходів можна на основі використання системної методології дослідження державного регулювання відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору.

Проте з огляду на нагальну потребу у своєчасних і надійних оцінках ресурсного потенціалу вітчизняної аграрної сфери під час проведення цього дослідження ми спираємось на системний підхід під час здійснення аналізу та оцінки ресурсного потенціалу агропромислового комплексу певного адміністративно-територіального суб'єкта, зважаючи на доступну інформаційну базу органів державної статистики, доповнену даними наукової та довідкової літератури та інформаційних ресурсів глобальної мережі Інтернет. Це, звичайно, не знімає вимоги проведення регулярного моніторингу агропромислового комплексу регіону та його складників, але все ж дасть змогу розглянути досліджуваний нами об'єкт і процеси, пов'язані з ним, одночасно з декількох рівнів аграрної економіки (макро-, мезо-, мікро-).

Список літератури:

1. Офіційний вебсайт Національної академії аграрних наук України. URL: <http://naas.gov.ua>.
2. Кирилов Ю.Є. Удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку інноваційної діяльності в аграрному секторі національної економіки. *ScienceRise*. 2015. № 3 (3). С. 82–88.
3. Коробка В.М. Передумови формування інноваційного підприємницького середовища в аграрному секторі. *Економіка: теорія та практика*. 2014. № 2. С. 38–42.
4. Тимирязев К.А. Земледелие и физиология растений: Избр. лекции и речи. Москва, 1957. С. 40.
5. Ушачев И.Г. Проблемы формирования систем управления инновационной деятельностью в АПК. *Инновационная деятельность в АПК: опыт и проблемы* : материалы международной научно-практической конференции. М., 2005. С. 3–8.
6. Малік М.Й. До питання сталого розвитку сільських територій. *Економіка АПК*. 2008. № 5. С. 51–58.
7. Мельник Л.Ю. Особистий сектор сільськогосподарського виробництва: стан, тенденції та перспективи. *Економіка АПК*. 2012. № 11. С. 119–127.
8. Онищенко О.М. Господарства населення: підсумкові оцінки, прогнози. *Економіка України*. 2013. № 4. С. 59–68.

НАПРАВЛЕНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ РАЗВИТИЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА АГРАРНОГО СЕКТОРА

Определено, что в государственном управлении воспроизводство ресурсного потенциала аграрного сектора активно проявляется во время его активного эффективного использования в процессе производства сельхозпродукции, когда подсистемы ресурсного потенциала объединяются в единый организационно-экономический механизм. Предложенная последовательность действий организационно-экономического механизма воспроизводства ресурсного потенциала также должна иметь циклическую организацию, но стремиться при этом к постоянному развитию. Это становится возможным за счет процессов расширенного воспроизводства, также диктуется необходимостью развития всего агропромышленного комплекса в условиях жесткой конкурентной борьбы на агропродовольственных рынках и социально-экономической глобализации. Обоснованно выделение информационно-аналитического блока в механизме государственного регулирования воспроизводства ресурсного потенциала аграрного сектора. Это позволяет учесть трансформационную траекторию аграрной сферы страны в контексте ее ресурсной обеспеченности. Предложено с целью выявления территориальных особенностей состояния и тенденций развития государственного регулирования воспроизводства использование экономико-статистического анализа, экономико-математического и имитационного моделирования, а также прогностического анализа. Также обязательным условием является исследование динамических характеристик государственного регулирования воспроизводства ресурсного потенциала аграрного сектора, включая использование методов прогнозирования и компьютерного эксперимента.

Ключевые слова: государственная поддержка, развитие ресурсного потенциала, аграрный сектор, эмерджентность, ресурсный потенциал, производство сельхозпродукции, организационно-экономический механизм, агропромышленный комплекс.

DIRECTIONS OF USE OF STATE SUPPORT FOR DEVELOPMENT OF RESOURCE POTENTIAL AGRICULTURAL SECTOR

It has been determined that in the state regulated reproduction of the resource potential of the agrarian sector the property of the emergence of its resource potential is actively manifested both in the processes of its reproduction and during its active and effective use in the process of production of agricultural products, when the subsystems of the resource potential system are united into a single organizational and economic mechanism. The proposed sequence of actions of the organizational and economic mechanism for the reproduction of resource potential should also have a cyclic organization, but seek to keep it under constant development. This is made possible by expanded reproduction processes, which is also dictated by the need for the development of the entire agro-industrial complex in a context of harsh competition in agro-food markets and socio-economic globalization. The identification of the information and analytical block in the mechanism of state regulation of the reproduction of the resource potential of the agrarian sector is substantiated; it is the construction of a complex compositional situational profile of the territory, which will combine the classification rankings of localities by the level of the existing state of resource potential and the prediction of its dynamics, which will allow for static account-transformational trajectories of the country's agrarian sphere, in the context of its resource availability. In order to identify the territorial features of the state and trends in the development of state regulation of the reproduction of the resource potential of the agrarian sector; it is considered necessary to use economic and statistical analysis, economic mathematical and simulation modeling, as well as prognostic analysis. Also, an indispensable condition is the study of the dynamic characteristics of state regulation of reproduction of the resource potential of the agricultural sector, including the use of forecasting methods and computer experiments.

Key words: state support, development of resource potential, agrarian sector, emergency, resource potential, production of agricultural products, organizational and economic mechanism, agro-industrial complex.